

Socialutredningen

Föreningen Sveriges Socialchefer (FSS) har beretts tillfälle att yttra sig över socialutredningens slutbetänkande (SOU 1977:40) och får med anledning härav anföra följande.

Red: Arne Borg

Behovet av en genomgripande reformering av socialvårdens lagstiftning har sedan 10 år tillbaka varit en fråga som stått i förgrunden för föreningens verksamhet. Redan vid föreningens studiedagar i Sundsvall 1967 utsattes den nu gällande socialvårdslagstiftningen för en kritisk analys. Denna analys har genom åren utvecklats och fördjupats. Föreningen ser med tillfredsställelse att socialutredningen i sitt slutbetänkande i många avseenden föreslår lösningar som ligger i linje med förslag som förts fram av bla Föreningen Sveriges Socialchefer.

Det viktigaste i socialutredningens slutförslag är att det markerar ett historiskt uppbrott från den starkt symtom- och individinriktade lagstiftning som sedan sekelskiftet reglerat socialvården. Den målinriktade ramlag som utredningen utformat ger en ny och bättre plattform för socialtjänsten.

Föreningen ser med särskild tillfredsställelse att tvångsåtgärderna gentemot vuxna enligt majoritetsförslaget skall skiljas ut från den sociala vårdlagstiftningen och att inga nya tvångsåtgärder skall införas när det gäller vuxna narkotikamissbrukare. Förslaget motsvarar krav som FSS har drivit i många år.

Utredningens förslag om socialförsäkringstillägg är ett försök att förbättra den ekonomiska tryggheten för människorna. Socialförsäkringstillägget kommer säkert också att ha den effekten. Dessutom ger det socialvården möjligheter att utveckla det individinriktade arbetet i former som möjliggör en bättre samverkan med de människor som är i behov av stöd och hjälp.

Utredningens förslag om samhällspåverkande åtgärder ger socialtjänsten nya möjligheter att medverka i ett förebyggande arbete som syftar till att förhindra uppkomsten av sociala problem. Socialtjänsten bör bli kunna bidra med kunskaper om människors levnadsförhållanden och samhällets utslagningsmekanismer men också aktivt medverka vid utformningen av samhällets verksamheter och miljö. Socialtjänsten ensam kan dock inte lösa problemen. Därtill krävs självfallet i första hand aktiva åtgärder på samhällspolitikens olika fält, tex arbetsmarknads- och bostadspolitiska insatser av betydande omfattning.

Socialutredningens slutbetänkande innehåller också många detaljförslag som bör kunna bidra till en positiv utveckling av det sociala arbetet.

Föreningen ser med särskilt stor tillfredsställelse att utredningen på ett mycket konstruktivt sätt behandlat sekretessfrågorna.

Föreningen anser att det är ytterligt angeläget att socialutredningens förslag genomföres i enlighet med den angivna tidsplanen.

Föreningen Sveriges Socialchefer instämmer således i de huvudprinciper för den framtida socialtjänsten som utredningen för fram. Detta hindrar dock inte att föreningen också i det följande kritiskt granskar utredningens många detaljförslag och försöker bedöma konsekvenserna av förslagen.

Socialtjänstens mål

SU:s förslag till ramlag, socialtjänstlagen, innebär ett sammanförande av element i den nuvarande, på olika vårdområden uppsplittrade, sociallagstiftningen, och kan ses som en anpassning till den helhetssyn som numera helt dominerar socialvården. (Ramlagen uppstår dessutom vissa väsentliga strukturinriktade insatser, som inte regleras i nuvarande lagstiftning, men där socialvården på flera håll redan nu i betydande omfattning medverkar). I princip får ramlagsmodellen betecknas som ett steg framåt och det är föreningens övertygelse att en väl avvägd och ändamålsenligt utformad ramlagstiftning bör komma till stånd som ersättning för nuvarande vårdlagar. Som föreningen tidigare framhållit – bli i sitt remissvar över socialutredningens principbetänkande – spelar dock socialvården en relativt begränsad roll i samhällsutvecklingen. Ett förverkligande av de mycket högt ställda målen i socialtjänstlagens portalparagraf kan därför endast åstadkommas om de bildar en gemensam grund också för samhällets insatser på andra områden, t ex inom regional-, arbetsmarknads-, bostads- och näringspolitiken. De mycket allmänt hållna målen har dock sitt berättigande då de anger en viljeinriktning och på så sätt kan påverka utvecklingen inom socialvårdsområdet.

FSS anser i likhet med utredningen att en utpräglad detaljreglering i lagen bör undvikas utom när det gäller frågor om rättigheter, rättssäkerhet och integritet, i vilka fall en detaljreglering synes nödvändig. Genom sin elasticitet ger emellertid föreliggande förslag till socialtjänstlag utrymme inte bara för en önskvärd förbättring av socialvårdens kvalitet utan även för motsatsen och för en konservering av olikheter kommunerna emellan ifråga om socialvårdens standard. I vilken mån lagens intentioner kan förverkligas blir inte minst beroende av den framtida socialtjänstens för närvarande svårbedömda ekonomiska förutsättningar. Socialtjänsten som helhet liksom olika sektorer inom densamma blir då också sannolikt i högre grad än hittills beroende av vad som för tillfället är politiskt gångbart och uppmärksammat av olika påtryckningsgrupper. Det är därför av vikt att man som komplement till de abstrakta, övergripande målen ger de av utredningen uppställda delmålen inom socialtjänstens huvudfunktioner en desto mera konkret utformning – verklighetsnära och operationella mål, som kan ge vägledning i det praktiska handlandet. I sammanhanget vill föreningen understryka att ett av de viktigaste målen bör vara att tillförsäkra alla medborgare i arbetsför ålder ett meningsfullt arbete. Arbetet har, som föreningen tidigare framhållit bli under studiedagarna 1975, en grundläggande betydelse för människors möjligheter att behålla eller återvinna sin delaktighet i den sociala gemenskapen.

Rätten till arbete bör därför lagfästas.

Ramlagstiftningen kräver också successiva förändringar av organisation, metoder och arbetsformer. För att lagens intentioner skall kunna förverkligas fordras genomgripande

förändringar i attityder och arbetssätt. Det krävs därför snarast utbildning av verksamma tjänstemän och förtroendemän, ändrad grundutbildning för bland andra socionomer, ökad möjlighet till social forskning, samt allmän information. I annat fall föreligger risk för att lagstiftningen kan komma att skapa en osäkerhet som på sina håll kan leda till uteblivna eller i varje fall otillräckliga insatser i situationer där det tidigare gavs preciserade anvisningar.

Det kommunala ansvaret

Utredningen redovisar nu samma ståndpunkt som i sitt principbetänkande. Föreningen delar visserligen utredningens uppfattning att primärkommunen har de största förutsättningarna att ta det yttersta ansvaret för den enskildes sociala situation, men vill åter understryka nödvändigheten av klarare gränser mellan skilda vårdhuvudmäns ansvarsområden. Erfarenheterna av nuvarande – i praktiken – ultimativa vårdansvar för kommunen visar klart behovet härav, främst då gentemot sjukvården vars vårdansvar är alltför allmänt formulerat. Otaliga exempel kan anföras på de negativa konsekvenser detta fått för socialvården, framför allt på äldrevårdssidan. För den öppna socialvården i övrigt har utvecklingen mot en ökad öppenvård inom mental- och kriminalvården medfört en ökande tillströmning av psykiskt störda och insufficianta personer, samt har antalet alkohol- och narkotikaberoende personer ökat starkt. Skyldigheten för kommunen att bereda erforderlig vård innebär i praktiken en i många fall svår uppgift. Redan vid nuvarande formella ansvarsfördelning är det vid en del av socialvårdens institutioner inte ovanligt att man nödgas mottaga eller alltför länge behålla klienter för vilkas adekvata vård man saknar resurser. Sjukvården bör därför också ha ett individuellt vårdansvar.

En utvecklad öppenvård förutsätter en för socialtjänst och sjukvård gemensam planering.

Föreningen vill i anslutning till resonemanget om det yttersta ansvaret understryka vikten av att individens eget ansvar framhålls. Synsättet att individen måste ha ett egenansvar för sin situation präglar ju i övrigt förslaget till socialtjänstlag där tvånget och detaljreglerade åtgärder ställs åt sidan och individen förutsättes ha störst möjlighet att bedöma sin egen situation.

Socialtjänsten – funktion och uppgifter

Socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen fastläggs i förslaget till socialtjänstlag. Föreningen instämmer i utredningens förslag i stort. Med den utformning som lagförslaget fått finns emellertid stora risker att utredningens intentioner vad gäller socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen inte kommer att kunna uppfyllas. Bestämmelsen får genomslagskraft först om andra samhällsplanerande organ, exempelvis byggnadsnämnd, åläggs att efterfråga socialnämndens medverkan i planeringen och redovisa framförda sociala aspekter inför beslutande or-

gan. Byggnadsnämnden och övriga planeringsorgan skall ha skyldighet att redan i initialskedet av en planering samarbeta med socialtjänsten.

Föreningen vill här, liksom tidigare i andra sammanhang, understryka att endast genom en samverkan av ovan skisserat slag öppnas reella möjligheter att bli verksamma för icke segregerade boendeformer och en lokalisering av bostäder tillsammans med icke störande verksamheter, som bidrar till att ge bostadsområdena ett mångsidigt socialt liv.

Utredningen föreslår vidare att socialtjänsten skall ha skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet, dels för att ge information om socialtjänsten, dels för att erbjuda grupper och enskilda olika stödinsatser. Förslaget innebär i förhållande till gällande lagstiftning, att den uppsökande verksamheten ges en mer framskjuten plats. Detta är en positiv utveckling som dock ställer stora krav på socialtjänsten. Det gäller speciellt i ett läge med begränsade ekonomiska resurser. Å andra sidan måste framhållas de stora möjligheter som utvecklingen mot en helhetssyn i den sociala verksamheten innebär.

Ett område inom den sociala sektorn som tilldragit sig speciell uppmärksamhet under senare tid är barnomsorgen. Här finns en bred uppslutning från hela samhället för en snabb utbyggnad. Att dessa planer kan förverkligas har en avgörande betydelse för socialvården som helhet, vilket får ses mot bakgrund av att förskolan kommit att bli socialvårdens främsta medel inom den förebyggande barnvården.

Förskolan är en unik resurs i det uppsökande arbetet i och med att den har kontinuerliga, nära kontakter med såväl barn som föräldrar och den är därigenom en naturlig bas för olika insatser.

För att utredningens intentioner om förskolans betydelse i det förebyggande sociala arbetet skall uppfyllas krävs god tillgång på platser, hög kvalitet i verksamheten och framför allt speciella insatser för de barn, som behöver det. I detta arbete behöver förskolan tillräckligt med utbildad personal samt tillgång till handledare och konsulter. En sådan satsning kräver att stora resurser ställs till förskolans förfogande.

Det är också tillfredsställande att begreppet uppsökande verksamhet har getts en definition, som i korthet innebär att verksamheten så långt möjligt skall vara fri från upp- och kontrollmoment.

Föreningen är självfallet positiv till att det i lagtexten tas in regler om att socialtjänstens insatser skall utformas och genomföras tillsammans med den enskilde. Utredningens förslag innebär här en bekräftelse på en sedan länge tillämpad arbetsform.

Däremot är föreningen tveksam till utredningens beskrivning av grannskapsarbetet. Enligt utredningen skall detta arbete "liksom annan verksamhet inom socialtjänsten bedrivas inom ramen för de mål och riktlinjer som författningarna och socialnämnden anger. Ärenden som

aktualiseras i arbetet bör handläggas enligt samma principer för kompetensfördelningen i beslutsprocessen som andra ärenden." Enligt föreningens mening är det vare sig möjligt eller lämpligt att detaljstyra den verksamhet som bedrivs inom ramen för ett grannskapsarbete. Grannskapsarbete innebär i många fall att socialförvaltningen ställer resurser till förfogande som gör det möjligt för en grupp att bearbeta gemensamma problem. Detta arbete måste bedrivas på gruppens villkor och ansvar. Det bör i sammanhanget även observeras att grannskapsarbete i många fall bedrivs genom olika organisationer. Organisationerna måste naturligtvis i sådana fall arbeta utifrån sina egna värderingar i exempelvis politiskt och religiöst hänseende. Självfallet innebär det här förda resonemang ett anspråk på inskränkningar i de reguljära samhällsorganens kompetens.

Detta sätt att angripa sociala problem förutsätter att socialtjänsten inte minst på lokal nivå tilldelas nödvändiga resurser som skapar utrymme för fritt metodval. Det ökade behovet av ekonomiska och personella resurser kan förmodas bli endast i viss utsträckning tillgodosett genom den föreslagna soft-reformen.

Föreningen anser att den centrala tanken bakom individuellt inriktade insatser, nämligen det gemensamma valet av insatser och arbetsmetoder, är en av socialtjänstens mest positiva och framsynta förslag. Förslaget får också reell innebörd genom att tvångsåtgärderna för vuxna föreslås undanröjda och att den personliga integriteten förstärks.

Föreningen ansluter sig i övrigt till socialutredningens förslag om frihet för kommunerna att organisera verksamheten efter behov och förutsättningar.

Rätten till bistånd

Rätten till bistånd såväl till ekonomisk försörjning som när det gäller personlig omvårdnad finns detaljreglerad i nuvarande lagstiftning. Den nu föreslagna, mycket vida lagstiftningen, innebär stora möjligheter för socialtjänsten att variera valet av hjälpinsatser och att nå nya grupper som är i behov av bistånd. Om biståndet skall kunna ges den omfattning och det innehåll som SU avser, förutsätter detta givetvis initiativkraft och beredvillighet hos kommunerna att ställa resurser till förfogande. Stora krav kommer också att ställas på den enskilde socialarbetarens kunskaper och uppslagsrikedom, när det gäller valet av sociala insatser. En viktig förutsättning för att lagen skall få genomslagskraft är därför att såväl tjänstemän som förtroendevalda ges information och fortbildning om lagens intentioner och möjligheter.

Även om man bör sträva efter att så långt möjligt komma ifrån en detaljreglering, kan man inte bortse från att den föreslagna lagtextens generella utformning kan medföra problem i den praktiska tillämpningen. SU har sagt sig vara medveten härom men har trots detta avstått från en närmare analys. Beträffande ekonomisk hjälp till försörj-

ning hänvisar utredningen till softnormerna. Ifråga om andra insatser uttalar SU helt allmänt att en bedömning får göras från fall till fall av vilka insatser som kan anses erforderliga och skäligen för att bereda den enskilde möjligheter att på egen hand klara sin livsföring. För att ordet "skälig" skall kunna ges ett innehåll, är det nödvändigt att man har något att relatera begreppet till. Detta kommer endast att kunna ske genom att en praxis utformas med hjälp av besvärsinstitutet. Det otillfredsställande förhållandet kommer således att råda att frågan om enskilda skäliga levnadsvillkor, som är en fråga av socialpolitisk karaktär, avgörs av domstolar med utgångspunkt från ett juridiskt betraktelsesätt.

Den vård som nu bereds barn och ungdom enligt 31 § BvL bygger antingen på frivillig framställning från föräldrarna eller med deras samtycke, men endast efter vissa i lagen angivna indikationer, vilka tar sikte på barnets behov. Den nu föreslagna bestämmelsen i § 5 socialtjänstlagen ger föräldrarna rätt att såsom bistånd få barn placerat utom hemmet. Varken lagtexten eller kommentarerna ger anvisning om att ett skiljande av barnet från hemmet skall vara motiverat med hänsyn till barnets behov och bästa. SU tycks ha utgått från att bistånd till föräldrarna i form av placering utom hemmet också är att tillgodose bistånd till barnet och att någon intressekonflikt inte kan föreligga i dessa situationer. Så är dock ofta fallet. Erfarenheterna har visat att det finns ett inte ringa antal föräldrar med "problem" som har en mycket ambivalent inställning till sina barn. De har en benägenhet att begära dem placerade – under hänvisning till "problemen" – för att när barnen har varit borta en kort tid, begära hem dem igen, och återigen, så snart barnen upplevs som besvärliga, begära ny placering.

Inte ens med nuvarande lagstiftning har man lyckats förhindra upprepade separationer. Med utgångspunkt från senare års forskningsrön om de skador som barn åssamkas genom upprepade separationer eller omflyttningar mellan olika miljöer måste uppmärksamheten skärpas så att endast absolut nödvändiga placeringar av barn utom hemmet kommer till stånd. Föreningen finner det anmärkningsvärt att SU utan vidare kommentarer överfört denna viktiga del av barnomsorgen till en allmän bestämmelse som avser att tillförsäkra den enskilde skäliga levnadsvillkor, vilket lämnar fältet fritt för onödiga separationer i högre grad än vad som nu är fallet. Den del av barnomsorgen som gäller vård utom hemmet enligt § 31 BvL bör enligt föreningen samordnas med övriga bestämmelser om barnomsorgen och således inte omfattas av den föreslagna § 5 i socialtjänstlagen.

Äldreomsorg

Föreningen delar utredningens uppfattning om självbestämmande och normalisering som bärande principer för äldreomsorgen. De äldre skall, så långt det över huvud taget är möjligt, beredas möjlighet att bo kvar i sina invan-

da miljöer. Många behöver dock förr eller senare byta sin bostad mot en som är bekvämare och mera lättskött. Detta behov har sedan 1960-talets början tillgodosetts bland annat genom byggande av servicehus för äldre. Dessa torde vara att betrakta som kategorihus i SU:s mening och alltså utgöra ett avsteg från normaliseringsprincipen. Inriktningen på serviceboendet har betingats av pensionärernas önskemål och behov av trygghet, personlig frihet och oberoende.

Den service som tillhandahålles inom servicehusen avses ofta till viss del också betjäna de äldre personer, som är bosatta i hotellens omgivningar. Tanken är härvid att kringboende pensionärer – i överensstämmelse med normaliseringsprincipen – genom att utnyttja bostadshotellet service skall kunna bo kvar i sin gamla bostad längre tid än som eljest varit möjligt.

En boendeform, som länge varit föremål för diskussioner, men som aldrig fått någon större utbredning, är kollektivhuset. De erfarenheter som man idag har av kollektivhus visar att de ursprungliga idéerna i många fall fått överges. Dock finns erfarenheter som visar att denna boendeform har stora fördelar för många människor; ett kollektivhus ger bl. a. tillfällen till oplanerade kontakter och aktiviteter utanför den egna lägenhetens ram, varvid bl. a. kontakten mellan generationerna ökar. Det är möjligt att i kollektivhus bygga in service för såväl äldre som för barnfamiljer. Över huvud bör eftersträvas att i ökad utsträckning erbjuda möjligheter till integrerat boende för de äldre som så önskar.

Vad beträffar ålderdomshemmen som enligt utredningen utgör en resurs som behövs under en övergångstid, bör enligt föreningen diskuteras hur de kan förändras så att ett mer självständigt och aktivt boende möjliggörs.

Föreningen instämmer i utredningens förslag att slopa nuvarande inskränkningar i helinackorderade pensionärs rätt att själva uppbära sin pension. För de pensionärer som så önskar bör dock huvudmannen kunna lyfta pensionen och göra erforderliga avdrag. Pensionärens önskemål skall dock alltid vara avgörande. Utredningen förbigår dock de problem som kan uppstå vid betalningsvägran m. m. Föreningen efterlyser förslag till lösningar på denna punkt.

De förslag till enhetliga regler för byggnadsfinansiering som utredningen framlagt delas av föreningen. Famför allt välkomnar föreningen förslaget att även kostnader för gemensamhetsanläggningar avsedda för tjänster även till utanför servicehuset boende skall kunna inräknas i låneunderlaget.

Utredningen har föreslagit att statsbidragsbestämmelserna för hemhjälp skall utvidgas till att omfatta även ålderdomshem, vilken uppfattning delas av föreningen.

En förutsättning för att pensionären skall kunna bo kvar i sitt hem så länge som möjligt är en väl fungerande hemhjälp. Socialutredningens överväganden och förslag kring

hemhjälpens organisation och uppgifter delas av föreningen.

Hemhjälpens verksamhet brottas i dag med svåra rekryteringsproblem. Flera faktorer spelar in, bl. a. det faktum att rekryteringsunderlaget, d. v. s. medelålders icke yrkesarbetande kvinnor, kraftigt minskat. För att trots detta uppnå en önskvärd rekrytering erfordras insatser i form av förbättrad utbildning, förbättrade löneförmåner och anställningsförhållanden i övrigt.

Principerna om självbestämmanderätt och normalisering medför stora anspråk på en väl differentierad service och omvårdnad. Detta ställer i sin tur långtgående krav på huvudmännen för socialtjänst och sjukvård.

Föreningen instämmer i utredningens förslag att vården av senildementa skall åligga sjukvårdshuvudmännen.

Till socialtjänsten hör enligt utredningen att medverka till att övergången från yrkeslivet till pensionärstillvaron upplevs så positiv som möjligt. Den sociala åldringsvården kan visserligen medverka med viss information, men de stora insatserna i detta sammanhang torde komma att åvila arbetsmarknadens parter, framför allt fackföreningarna. Möjligheten till kontakt med arbetslivet även efter pensioneringen skulle vara mycket värdefull för stora grupper av pensionärer. Detta synes dock, enligt föreningens mening, kräva någon form av lojalitetsförklaring från arbetsmarknadens parter.

Omsorgen om personer med handikapp

Utredningen understryker att handikapp är ett relativt begrepp, som inte kan ses isolerat som en följd av den enskildes egenskaper utan samband med den miljö i vilken den handikappade lever. Det är enligt föreningens mening viktigt att ta fasta på denna grundläggande uppfattning av handikappbegreppet. Utifrån den måste samhällets åtgärder, för vilka kommunen har det yttersta ansvaret, sättas in.

Allmänt kan konstateras att handikappfrågorna getts för litet utrymme. Det aktuella kapitlets utformning och omfång svarar inte mot den verkliga problematik som följer av uppfattningen att handikapp är ett relativt begrepp. Större uppmärksamhet borde ha ägnats de många olika slag av handikapp som finns vid sidan av de mest påfallande (rörelsehindrade och synskadade). Olika åtgärder krävs för olika handikapp.

Stora delar av äldreomsorgen handlar egentligen om handikappservice. Här kan främst nämnas hemservice och färdtjänst, som bägge avser att eliminera miljöeffekter inne och ute.

I betänkandet fastslås vars och ens rätt till eget boende samt kommunens ansvar för bostadsförsörjningen. För handikappade kan det innebära tre slag av bostäder: 1) modern normalbostad där bestämmelserna i BS § 42 a beaktas och där i vissa fall anpassningsåtgärder vidtagits, 2) handikappbostad, och 3) bostad med möjlighet till dygnetrunt-service i sk servicehus eller serviceenhet. Be-

tänkandet borde ha redovisat det tredje alternativet utförligare och definierat begreppet servicehus. Vidare borde anhörigas behov av avlösning nämnts.

Socialvårdens roll i fråga om bevakningen av den yttre miljön preciseras inte tillfredsställande. Hemservicens framtida inriktning kommer att ställa andra krav på tjänstens innehåll och därmed också på utbildningen av dem som skall tillhandahålla tjänsten. Hur skall den uppsökande verksamheten utformas? Det måste åligga socialvården att svara för att rätt avpassad utbildning ges den personal som skall hjälpa handikappade personer.

En väl fungerande omsorg om de handikappade förutsätter fördjupad samverkan mellan kommun och landsting (samverkan behandlas utförligare under kap. 40). Det är viktigt att varje handikappad person har tillgång till hjälp och service i sin hemkommun. Det kan inte vara tillfredsställande att – som nu sker – den enskilde skall tvingas flytta till annan kommun för att få erforderlig service.

Allas rätt till arbete måste vara en ideologisk riktpunkt. Detta förutsätter att kraffttag sätts in för att bereda framför allt yngre handikappade normalt arbete. Annars måste kvotering övervägas för att ge de olika handikappgrupperna arbetstillfällen såväl hos enskilda arbetsgivare som hos stat, landsting och primärkommuner. Beträffande möjligheterna att bereda handikappade halvskyddat arbete i de kommunala förvaltningarna är det av avgörande betydelse för ett gott resultat att ingående samråd och samarbete etableras mellan kommunens olika förvaltningar.

Då inte alla handikappade inom rimlig tid kommer att kunna beredas normala arbeten, och då vissa grupper trots stora samhällsreliga insatser inte kan finna väl avpassade arbetsuppgifter, måste inom kommunerna skapas ett komplement i form av en fungerande och meningsfull fritidsverksamhet.

Handikappomsorgen och uppfattningen om handikapp befinner sig i början av sin utveckling. Den utvecklingen kräver stora materiella, personella och kulturella resurser. En vägledande princip måste vara att kunna placera handikappproblemen i nivå med övriga stora samhällsfrågor.

Det bör framhållas att färdtjänsten inte får ses som enbart en kommunikationsfråga. Vid bedömning av behovet måste de sociala aspekterna beaktas. En väl fungerande färdtjänst kan vara av avgörande betydelse för om den enskilde handikappade personen skall kunna bryta sin isolering och få tillgång till det service- och fritidsutbud som erbjuds inom kommunen. Tillgången till färdtjänst måste också betraktas som en värdefull social komplettering till kommunens hemhjälpverksamhet.

Barn med fysiska, psykiska, sociala, språkliga eller andra handikapp föreslås få tillgång till förskola tidigare än vid 6 års ålder. Sådana barn bör enligt utredningen också beredas förtur till plats på fritidshem. Föreningen anser, när det gäller dessa barn, att det ofta inte är tillräckligt att endast anvisa dem plats i förskola. Många gånger är särskilda insatser nödvändiga för att barnen ska kunna tas

emot i förskolan och för att vistelsen där ska bli meningsfull för barnen. Erfarenheten visar, att generellt behöver många barn i förskolan kvalificerade insatser framför allt av pedagogisk och psykologisk art men även i annan form. En särskilt utsatt grupp är invandrabarnen.

Olika slag av specialundervisning har stor betydelse för integrering av handikappade barn i vanlig skolundervisning. För elever med särskilt kvalificerat behov meddelas omvårdnad och behandling genom den statliga styrelsen för vårdtjänst. Detta har inneburit att vissa elever, som erhållit denna personliga assistans för att kunna integreras i vanliga gymnasieskolor, blivit än mera isolerade på grund av att skolpersonal och andra elever har förlitat sig på att vårdaren tar hand om den handikappade eleven.

Föreningen anser att beträffande vårdtjänsterna krävs en översyn och ett resurstillskott vad beträffar utbildning och rekrytering.

Principer för sociala insatser för enskilda och familjer

De allmänna principer för insatser för enskilda som kortfattat utvecklas i detta avsnitt – helhetssynen, frivillighet och självbestämmande, normalisering – torde numera vara så allmänt omfattade att kommentarer är överflödiga. Detsamma gäller principerna för vård utom det egna hemmet – kontinuitet, flexibilitet och närhet. I fråga om närhetsprincipen bör placering i den egna kommunen vara huvudregel även om man måste frånga denna regel om det är nödvändigt med hänsyn till en olämplig hem- eller kamratmiljö. Föreningen anser dock inte att det är möjligt att kategoriskt hävda att placering i familjehem alltid är bättre än placering i institution. Små institutioner i närmiljön kan i många situationer vara ett bättre alternativ än familjehem. Målsättningen bör vara att i varje situation välja bästa möjliga vård- och behandlingsform.

Stöd- och hjälpinsatser i hemmet

Föreningen ansluter sig helt till förslaget om ett öppet, brett utbud av sociala tjänster i hemmet men tycker att skyldigheten att tillvarata barns intressen och tillförsäkra dem skydd bättre borde ha kommit till uttryck i detta sammanhang. När barns och föräldrars behov kommer i konflikt – vilket mycket väl kan ske utan allvarliga missförhållanden av tex missbrukskaraktär – ligger det alltför nära till hands att tillgodose de vuxnas behov även om det sker på barnens bekostnad. Föreningen har tidigare givit exempel på detta under "Rätten till bistånd".

Föreningen vill därutöver endast peka på ett för många kommuner betydande problem. Efterfrågan på barnvårdare stiger i stort sett i takt med utbyggnaden av daghem och fritidshem trots de förbättrade förmånerna inom föräldraförsäkringen. Trots de speciella rekryteringskampanjer som bedrivs har det ofta inte varit möjligt att få tillräckligt med personal till verksamheten. Barnvårdarna arbetar alltid ensamma och upplever sig därför ofta isolerade

i sitt arbete. För att minska denna isolering – och därigenom på sikt förbättra rekryteringsmöjligheterna – bör möjligheterna att knyta barnvårdarna till daghemmen undersökas. Ett visst hinder för en sådan omorganisation utgöres dock av nuvarande statsbidragsbestämmelser för social hemhjälp. Enligt dessa bestämmelser utgår ej statsbidrag för del av löner, som avser barnvårdares tjänstgöring på barnstuga. Föreningen förespråkar därför en ändring av statsbidragsbestämmelserna i denna del.

Vård i familjehem

Föreningen känner liksom utredningen tveksamhet inför att på det sätt fosterbarnsutredningen föreslagit utmönstra begreppen fosterbarn, fosterhem och sammanställningar med dessa begrepp. De har motsvarighet i andra språk och måste anses som en neutral benämning utan sådan belastning att ett slopande av denna anledning är motiverad. Det är svårt att finna lämpliga ersättningar och utredningen använder också själv av praktiska skäl det nu vedertagna begreppet.

Förslaget att vidga begreppet familjehem till att gälla också inom vuxenvården är positivt. Inom familjevård för vuxna råder idag en besvärande brist på riktlinjer. Det synes angeläget att kommunförbundet här ges uppdrag att utarbeta sådana ifråga om ersättningsnormer på motsvarande sätt som gäller för fosterbarnsvården.

Fosterbarnsutredningens förslag om slopande av tillsyn över de fosterbarn föräldrarna själva placerar i annat hem (privatplaceringar) mötte vid remissförfarandet hårt motstånd. Utredningen går nu emot detta förslag och vill således bibehålla gällande bestämmelser. Föreningen anser att utredningens argumentering även på denna punkt är övertygande.

Utredningens förslag innebär att den kommun där vårdnadshavaren är bosatt skall ha tillsyn över de barn som placeras i fosterhem såväl genom socialnämndens medverkan som privat av föräldrarna själva, oavsett om placeringen sker i egen eller annan kommun. Föreningen accepterar förslaget när det gäller barn som placeras genom socialnämnden. Föreningen ställer sig däremot tveksam till utredningens förslag att utvidga såväl tillståndsgivning som tillsynen till att omfatta även "privatplacerade" barn i annan kommun. Det kan ifrågasättas om det är meningsfullt att införa en sådan bestämmelse, eftersom det torde bli svårt för de flesta kommuner att på ett riktigt sätt uppfylla syftet med bestämmelsen utan att barnets vistelsekommun i hög grad engageras. I praktiken torde det därför bli så att kommunerna kommer att begära överflyttning enligt de föreslagna bestämmelserna härom.

Utredningen anför att det är önskvärt att barnet eller den unge som regel bereds vård på kortare avstånd från föräldrahemmet än vad som nu oftast sker. Placering i den egna kommunen bör som tidigare nämnts vara huvudregel, även om man måste frånga denna regel om detta är nödvändigt med hänsyn till en olämplig hem- eller kamrat-

miljö. Föreningen anser detta vara en viktig allmän regel men vill samtidigt påpeka att avstegen från regeln inte enbart kan hänföras till ovan angivna förhållanden. Vissa större kommuner har så stort behov av fosterhem att detta inte på långt när kan täckas genom placeringar inom kommunen eller närliggande kommuner.

En fråga som inte närmare diskuterats av utredningen är åldersgränsen för upphörande av fosterbarnsförhållandet och därmed tillsynen. Denna är nu 16 år med möjlighet till förlängning i högst tre år. Utredningens förslag innebär att man slopar möjligheten till förlängning. Föreningen anser att det finns skäl att sätta gränsen vid 18 år, som är grunden för underårighet. De i enskilt hem privatplacerade ungdomarna i åldern 16–18 år, är relativt många. Den förlängda skolgången och svårigheterna på arbetsmarknaden medför behov av tillsyn och stöd för dessa. Ytterligare skäl för en 18-årsgräns är att man härigenom får en naturlig anknytning till föräldrabalkens bestämmelser om föräldrars ansvar.

En nyhet i utredningens förslag är att besvärsrätten skall gälla även valet av visst fosterhem vid omplacering. Detta innebär att en mer varaktig placering kan fördröjas till skada för barnet i de fall man tvingats välja en institutions- eller jourfosterhemsplacering i ett inledande skede. Det utvalda fosterhemmet kan naturligen känna ett obehag inför att få sin kompetens och lämplighet ställd under rättslig prövning. Föreningen anser att så länge ett beslut om barns placering utom hemmet gäller, det inte finns anledning att till särskild rättslig prövning uppta fråga om ändring av ett barns placering. Det gäller här en vårdmetodisk fråga, som socialnämnden bör självständigt ansvara för.

Institutionell vård och behandling

I yttrandet över principbetänkandet anslöt sig föreningen till där redovisade allmänna vägledande principer för den framtida institutionsvården och framhöll att institutionsvistelse borde ses som ett av flera led i en längre tids stöd- och behandlingskontakt. Den isolering av institutionsvården från den öppna vården som nu är vanlig, försvårar gemensamma planerings- och behandlingsinsatser samt ett rationellt utnyttjande av de totala resurserna. I anslutning till vad utredningen anfört om nödvändigheten av samverkan vill föreningen understryka att den öppna vården inom socialtjänsten skall ha huvudansvaret för de olika slag av vårdinsatser, som krävs i det enskilda fallet, vilket också svarar mot kommunens skyldighet att ha det yttersta vårdansvaret för den enskilde. I förslaget till lagtext (§ 23 socialtjänstlagen) föreskrivs också att institutionsvård skall bedrivas i samråd med socialnämnden samt att regeringen skall meddela ytterligare föreskrifter om vård i sådant hem.

Institutionerna bör ses som ett bland flera medel att åstadkomma individ- och familjeorienterade stöd- och behandlingsinsatser. Då den är nödvändig, bör den vara så

kort tid som möjligt. Ambitionerna i fråga om insatser i öppen vård får emellertid inte drivas så långt att en institutionsplacering inte kan ge avsett resultat. En realistisk avvägning av insatserna måste alltså ske i det enskilda fallet.

Närhetsprincipen, hävdar utredningen, kan inte tillämpas konsekvent i alla lägen. Det torde vara realistiskt att göra ett sådant förbehåll. Det måste vara mer angeläget att kunna erbjuda adekvata vårdresurser än att i första hand erbjuda resurser i närheten av den enskildes eget hem. För många ungdomar som kommer ifråga för placering på institution har just närmiljön med dess gängbildningar och negativa tryck inneburit nedbrytande och destruktiva faktorer. Det kan därför i en del fall vara motiverat att söka en placering på institution, som också erbjuder en ny och annorlunda miljö på avstånd från den nedbrytande närmiljön.

Utredningen erinrar om att frågor som gäller ändrat huvudmannaskap för institutionsvården enligt ett beslut 1975 av regeringen är avsedda att behandlas i särskild ordning på grundval av principbetänkandet. Socialdepartementet har tagit upp förhandlingar med landstings- och kommunförbunden i huvudmannaskapsfrågan. Utredningen har ändock ansett sig böra framlägga vissa synpunkter och förslag till lagbestämmelser.

Föreningen ansluter sig i princip till vad utredningen anfört om fördelningen mellan kommuner och landsting av resurs- och kostnadsansvar. Eftersom frågan om huvudmannaskap är föremål för förhandlingar mellan berörda parter är lagförslaget – som utredningen påpekat – inte att betrakta som definitivt. Mot bakgrunden härav anser sig föreningen inte ha anledning att nu kommentera lagförslaget. Detsamma gäller riktlinjer för vårdens bedrivande i avtaktan på att regeringen meddelar ytterligare föreskrifter.

Enskilds kostnadsansvar Förfarandet vid återkrav

Föreningen delar utredningens förslag beträffande återkrav av socialhjälp med undantag för reglerna om preskriptionstiden vid det rättsliga förfarandet härför.

Den nuvarande treåriga preskriptionstiden vid återkrav kan innebära, att nämnden får väcka talan vid länsstyrelsen endast för att bryta denna. Detta gäller vid fall av hög återbetalningsskyldighet. Betalningen sker frivilligt men beloppet kan ofta inte betalas tillbaka i sin helhet inom den stipulerade treårsperioden. En längre preskriptionstid förslagsvis fem år, skulle medföra, att det i större utsträckning, än som nu sker, går att undvika sådana processer.

Eftergift av återbetalningsskyldighet föreslås liksom nu kunna ske genom beslut av socialnämnden.

För närvarande är endast ersättningsfrågan beträffande omhändertagande för samhällsvård reglerad i lag. Där emot utgår ej lagstadgad ersättning för den mildare formen av omhändertagande, inackordering. Härför krävs att ett

avtal görs upp mellan socialnämnden och vårdnadshavaren. Enligt det nya lagförslaget kommer det att finnas två olika former för placering utom hemmet, frivilligt omhändertagande enligt socialtjänstlagen och tvångsomhändertagande enligt den särskilda lagen om vård av underårig. Samma kostnadsansvar för föräldrar och barn bör gälla för båda formerna för omhändertagande. Utredningens huvudprincip att vård inte skall kosta den enskilde något bör inte heller i detta sammanhang utesluta kostnadsansvar för kost och logi.

Föreningen anser att begränsningen av ersättningsskyldigheten (fn 5.000 kronor) medför att den förälder, som ej är vårdnadshavare, (vid gemensam vårdnad blir ersättningsskyldigheten något annorlunda beroende på hur underhållsfrågan lösts) genom sitt underhållsbidrag får bestrida hela ersättningen. Vårdnadshavaren kan ha en bättre ekonomisk situation, men ändå helt undgå ersättningsskyldighet. Detta kan ej anses förenligt med intentionerna i förslaget till socialtjänstlag 1 §. En beloppsgräns för ersättningsskyldigheten bör därför sättas för båda föräldrarna motsvarande bidragsförskottets nivå.

Eftersom föräldrarna i normala fall svarar för barnets försörjning till 18 års ålder bör enligt föreningen den nuvarande åldersgränsen för föräldrarnas ersättningsskyldighet utsträckas till denna gräns.

Tillsyn och besvär

Utredningen tillmäter socialtjänstenheten i länsstyrelsen stor betydelse. Föreningen är tveksam till om en socialtjänstenhet på ett meningsfullt sätt kan fylla samtliga de funktioner som socialutredningen vill ge den. För de större kommunernas del kommer den knappast att kunna fungera som ett kontaktorgan mellan socialstyrelsen och den kommunala socialtjänsten. Inte heller kommer den att ha förutsättningar till impulser till utvecklingsarbete i den omfattning som utredningen gör gällande. När det gäller att tillföra den regionala samhällsplaneringen sociala aspekter kan socialtjänstenhetens möjligheter ifrågasättas. Socialtjänstenheten måste naturligtvis finnas vid överprövningen av det individuella ärendet samt fungera som klagomur. Socialtjänstenheten bör dimensioneras för dessa ändamål.

Enligt 5 § i förslaget till socialtjänstlag har den enskilde rätt till bistånd för sin försörjning och sin livsföring i övrigt, om hans behov ej tillgodoses på annat sätt. Den enskilde skall "tillförsäkras en skälig levnadsnivå" och biståndet skall utformas så att "det stärker den enskildes resurser för ett självständigt liv". Det kan redan nu förutses att besvärspörvningen kommer att möta svårigheter. Dessa kommer att gälla dels frågan om rätt till bistånd föreligger eller ej, dels frågan om omfattningen av och formerna för biståndet.

Prövningen av frågan om rätt till bistånd föreligger eller ej kompliceras av att länsrätten skall "ta skälig hänsyn till takten i uppbyggnaden av kommunens resurser". Mot denna utsaga strider dock ett annat av utredningens utta-

landen nämligen att avsikten med den nya lagen inte är "att möjliggöra lokala variationer i servicenivån".

Enligt föreningens mening är det angeläget att alla samhällsmedborgare, oavsett bostadsort, har samma rätt till bistånd av socialnämnden. Lokala variationer kan accepteras eller rent av vara eftersträvarvärda när det gäller formerna för biståndet men inte beträffande rätten till bistånd. Att arbeta fram riktlinjer för när rätt till bistånd föreligger är i och för sig komplicerat – det gäller bl a att fastställa vad "skälig levnadsnivå" innebär – men det bör inte medföra några oöverstigliga svårigheter. Enligt föreningens mening bör länsrätten här kunna få god vägledning av socialstyrelsens "allmänna råd". Däremot kommer en besvärspörvning av vårdens innehåll att möta stora svårigheter.

Idén bakom ramlagstiftningen är att kommunerna skall få stor frihet att utforma en socialtjänst som svarar mot lokala önskemål och behov. Varje försök från centralt eller regionalt håll att uniformera socialtjänstens innehåll skulle därför strida mot intentionerna bakom lagförslaget. Enligt föreningens mening kommer det därför inte heller att kunna skapas förutsättningar för en rent rättslig prövning av innehållet i det bistånd socialnämnden lämnar. De avvägningar som måste göras kommer i många fall att kräva mycket omfattande kunskaper om socialt arbete. Det kan gälla att väga olika terapiformer mot varandra eller att i en given situation avgöra om bistånd i hemmet är att föredra framför institutionsvård etc.

Föreningens slutsats blir därför att länsrättens besvärspörvning bör inskränkas till att gälla rätten till bistånd.

Socialförsäkringstillägg

Det är enligt föreningen angeläget att socialutredningens förslag om socialförsäkringstillägg genomförs. Den behovsprövade socialhjälpens har under flera år kritiserats från olika utgångspunkter. Allmänhetens ofta negativa syn på socialhjälpens och dess klienter är välkänd. Likaså att många klienter uppfattar socialhjälpssituationen som förnedrande. Socialarbetarna har länge hävdat att socialhjälpens ärenden tar för stor del av socialarbetet till förfång för angelägnare insatser inom det förebyggande och behandlande sociala arbetet.

Nuvarande sammankoppling av ekonomisk hjälp och behandling är diskutabel och föreningen menar att ett ekonomiskt hjälpbehov inte är en given indikator på att det finns problem som socialvården skulle kunna lösa. Människor skall ha rätt att få sina behov av ekonomisk hjälp tillgodosedda utan att hjälporganet i sin metodik förutsätter individuella svårigheter. En sådan rätt har man vid utbetalning av pensioner, sjukpenning, bostadsbidrag mm.

Socialutredningen har i tio punkter sammanfattat de tänkbara konsekvenserna av förslaget och dessa kan föreningen instämma i. Föreningen vill särskilt framhålla förslagets betydelse när det gäller att klarlägga brister i för-

säkringssystemet. Detta är av särskild vikt för det fortsatta reformarbetet. Införandet av socialförsäkringstillägg (soft) är ett viktigt steg mot en mer enhetlig och heltäckande grundtrygghet, och det måste få en sådan utformning att det tillgodoser människors grundläggande ekonomiska behov.

För att nå en sådan effekt av soft-systemets genomförande bör därför i första hand antalet grupper som omfattas av reformen utvidgas. Bland de grupper som inte nämnts i utredningen kan nämnas bl a personer som under pågående rehabilitering ej är sjukskrivna och inte heller står till arbetsmarknadens förfogande, halvt sjukskrivna eller halvt arbetslösa, ensamförälder som tvingats vara hemma på grund av att deras barn av medicinska eller psykiska skäl ej kan vistas på daghem eller i förskola samt utländska medborgare som ännu ej erhållit uppehålls- och arbetstillstånd. Dessa grupper bör enligt föreningen genom en förhållandevis enkel justering och komplettering av de föreslagna reglerna redan från början kunna innefattas i soft-systemet. Efter hand bör ytterligare grupper kunna komma ifråga.

Förskott på sådana förmåner som kommunalt och statskommunalt bostadsbidrag bör ingå i den av SU föreslagna "förskottsgruppen", om ej vederbörande myndighet själv åläggs utbetala förskottet.

De ersättningsnivåer som föreslagits för soft har tagits fram efter en kartläggning av kommunernas olika bidragsnivåer inom socialhjälp. Det har därvid framkommit, att dessa nivåer i hög grad varierar kommunerna emellan. Utredningens slutsatser att detta också avspeglar skillnader i standardnivåer inom socialhjälp är inte helt korrekta. Det råder tex inte någon samstämmighet mellan de olika kommunernas normer när det gäller de ändamål som de är avsedda att täcka. Till detta kommer det obestridliga faktum att normalbeloppen inom socialhjälp endast är vägledande för storleken av hjälpen i det enskilda fallet och att en viktig faktor därför är vilken policy de olika kommunerna har i skilda bidragssituationer.

Socialförsäkringstillägget föreslås bli beskattat. Därav följer också att tillägget görs pensionsgrundande. Föreningen är dock tveksam till att låta även bostadskostnader bli pensionsgrundande. Soft skall komplettera andra förmåner och just bostadsbidrag i olika former är inte skattepliktiga och pensionsgrundande. För att följa principen om samma behandling av soft som berörd förmån borde, enligt föreningen, följaktligen bostadskostnaden inte vara skatteplikt- och pensionsgrundande. Vad gäller de basbeloppsanknutna kostnaderna för uppehälle anser föreningen däremot att dessa bör bli skattepliktiga och pensionsgrundande i likhet med motsvarande andra förmåner. Regelsystemet bör ytterligare utredas.

När ett generellt uppbyggt försäkringssystem av softs karaktär införs måste stor vaksamhet iakttas mot negativa effekter såsom tex att människor genom långvarigt bero-

ende blir passiviserade och på sikt isolerade från samhälls- och arbetsliv.

Sådana negativa effekter elimineras bäst om samhället uppehåller en hög beredskap för att söka lösa de grundläggande problem som ligger bakom behovet av ekonomisk hjälp, exempelvis genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder och tillräckliga satsningar på barntillsynens utbyggnad.

Möjligheten att uppmärksamma enskilda med behov av hjälp och stödåtgärder liksom att försöka förhindra fastlåsning i softberoende har berörts av SU, som föreslagit bl a en försöksverksamhet, syftande till att skapa förutsättningar för en intensifierad samverkan mellan försäkringskassa och socialtjänst. Föreningen ansluter sig till utredningens synpunkter och vill också understryka vikten av att samarbetet mellan socialtjänsten och försäkringskassan förstärks och byggs ut.

SU räknar med betydande besparingseffekter såväl ekonomiskt som personellt för kommunerna vid genomförandet av soft och ger i själva verket soft ställning som garant för utvecklingen av den kommunala socialtjänsten. Föreningen finner anledning påpeka att soft för vissa kommuner medför minskade kostnader för socialhjälp. Där emot är föreningen övertygad om att soft inte i större omfattning kommer att frigöra personalresurser för andra områden inom socialtjänsten.

Socialbidrag, försörjnings- och rehabiliteringsstöd

Föreningen anser med utgångspunkt från de synpunkter som anförts betr. socialförsäkringstillägget att socialbidragets huvudsakliga funktion måste vara att ge ekonomiskt stöd i anslutning till rehabiliterings- och andra behandlingsinsatser inom socialtjänsten medan samhällets ekonomiska stöd för människors försörjning och andra grundläggande behov skall tillgodoses inom socialförsäkringssystemets ram. Socialutredningen har inte på ett klargörande sätt givit gränsdragningen mellan soft och socialbidraget denna innebörd. Föreningen anser att detta bör vara utgångspunkten för kommande lagstiftning om socialförsäkringstillägg och socialbidrag.

Föreningen instämmer i utredningens förslag att socialbidrag så långt normer är tillämpliga bör baseras på samma beloppsnivåer som soft. Därigenom skulle den föreslagna reformen i ännu högre grad utgöra en grundtrygghet för medborgarna med en för hela landet enhetlig nivå. Det bör vara ett krav att de som är berättigade till soft och de som hänvisas till socialbidrag får likvärdiga förmåner, både ifråga om beloppens storlek och huruvida förmånen skall vara inkomstgrundande för allmän tjänstepension.

Utredningen föreslår att rätten till bistånd i olika former vidgas bl. a. vid sådan arbetslöshet, som nu inte ger rätt till socialhjälp. Härmed aktualiseras den gamla frågan om självförsörjningsplikt. Den föreslagna lagtexten ger härvidlag inte något besked. I motiven framhålls emellertid

att hänsyn skall kunna tas till att den enskilde av något skäl inte utnyttjar möjligheten till försörjning genom förvärvsarbete. Denna inskränkning i rätten till bistånd borde enligt föreningens mening anges i lagtexten. Utgångspunkten för ett regelsystem måste nämligen vara att utrymmet för skilda tolkningar görs så litet som möjligt.

En särskild bidragssituation som utredningen behandlat är socialbidrag vid konflikter mellan arbetsmarknadens parter. Efter en kartläggning av frågan har utredningen funnit, att socialvårdens syn på bidrag till personer som är inblandade i arbetskonflikt varierar kommunerna emellan. Utredningen konstaterar också att några vägledande uttalanden i denna bidragsfråga inte gjordes i samband med socialhjälpslagets tillkomst. För den som är direkt indragen i konflikt utgår ekonomiskt stöd endast vid sjukdom. Bidrag till hans/hennes familj utgår endast inom ramen för den obligatoriska socialhjälpens. Den lämnade ekonomiska hjälpen är återbetalningspliktig. När det gäller behov som inte är att betrakta som obligatoriska, tillgodoses dessa endast i mindre omfattning utan stöd av vägledande riktlinjer.

Den hänsyn till samhällsneutraliteten som måste iaktas i dessa bidragssituationer medför ibland att socialvården ställs inför ett dilemma, som en följd av att nämnda hänsyn måste vägas mot socialvårdens skyldighet att se till att ingen person lider materiell nöd. Utredningens uppfattning att ekonomiska hjälpmotiv, som orsakas av konflikter på arbetsmarknaden, skall kunna tillgodoses genom socialbidrag delas av föreningen. Utgångspunkten bör vid dessa bidragsbehov vara att socialvårdens allmänna skyldighet att tillse att ingen lider materiell nöd tar över aspekten om neutralitet vid arbetskonflikter.

Vård av underårig i särskilda fall m. m.

Enligt föreningens mening är det nödvändigt att inom sociallagstiftningens ram ha möjligheter att tillgripa tvångsåtgärder till skydd för barn och ungdom.

Socialvården präglas dock sedan länge av strävan efter frivillighet för och samverkan med den enskilde när det gäller att välja adekvata former för stöd och hjälp. Antalet åtgärder av formell tvångskaraktär har minskat till förmån för en markant ökning av antalet frivilliga hjälpåtgärder (26 §: 1). I ett stort antal fall har stöd- och hjälpinsatser satts in även då förhållanden enligt 25 § inte förelegat utan situationen varit sådan, att barn och ungdomar varit i riskzonen för en ogynnsam utveckling (§ 3).

Föreningen konstaterar med tillfredsställelse att den praxis som utvecklats under senare år nu av SU föreslås bli konfirmerad. Utökade behandlingsinsatser under frivillighet och med tydlig punkt på den enskildes eget ansvar ökar självklart förutsättningarna för positiva resultat då det gäller att finna lösningar på problemen.

Föreningen vill samtidigt framhålla det angelägna i att barnets rätt i samhället förstärkes i förhållandet till gällande lagstiftning. Det framlagda lagförslaget bygger i alltför

hög grad på föräldrarnas rätt till sina barn och tillvaratar inte på ett tillfredställande sätt barnens rätt till en positiv och gynnsam utveckling. Samhällets möjligheter att ingripa till stöd för barn som far illa är inte tillräckliga. I socialtjänstlagens kapitel om barnomsorgen uttrycks samhällets ansvar att sörja för att barnen ges möjlighet till en positiv utveckling. Föreningen anser att barnets rätt till en positiv utveckling och till gynnsamma levnadsbetingelser bör skrivas in också i lagstiftningen om vård av underåriga. Detta skulle vara utgångspunkten för samhällets möjligheter och skyldigheter att ingripa för att tillvarata barnens rätt i förhållande till vuxna. En sådan utformning av lagstiftningen skulle också ha en attitydpåverkande effekt.

Åldersgräns

SU föreslår att åldersgränsen för tillämpning av den särskilda lagen – som också anges i lagens rubrik – sätts till 18 år. Huvudskälet för denna ståndpunkt är att överensstämmelse bör föreligga mellan ifrågavarande åldersgräns och föräldrabalkens regler om vårdnad och omyndighet.

En anknytning till myndighetsåldern kan i princip anses rimlig men bör inte godtas, då starka skäl motiverar högre åldersgräns. Det bör noteras att avsteg – utöver i barnavårdslagen – skett bl. a. i brottsbalkens bestämmelser om påföljder och i de bestämmelser som reglerar utminuter av alkohol drycker samt förvärv eller innehav av springstillet och springkniv. Det finns också mycket starka skäl för tillämpning av högre åldersgräns när det gäller vård och behandling av ungdomar med missbruksproblem. Ett mycket betydelsefullt skäl är att SU inte föreslagit någon adekvat vårdform utan den enskildes samtycke för dessa unga missbrukare. Ett annat tungt vägande skäl är att en absolut 18-årsgräns omöjliggör fullföljande av en planerad vård utöver denna gräns samt att man har anledning förmoda att endast undantagsvis det kommer att lyckas motivera de ungdomar det här gäller till fortsatt frivillig vård. En negativ konsekvens av en fixering till åldersgränsen 18 år kan också bli att vård och behandling av 17-åringar i många fall kommer att underlåtas.

Unga lagöverträdare

Den föreslagna sänkningen av åldersgränsen till 18 år får självfallet konsekvenser för behandling av unga lagöverträdare. Förslaget innebär att socialvårdens möjligheter att bistå unga lagöverträdare – samtidigt ofta missbrukare – i 18-19 års åldern, som inte själva går med på vård, kommer att falla bort. Tvångsåtgärder kommer i framtiden endast att kunna vidtas enligt brottsbalken och LSPV. Utredningen som inte närmare analyserat denna problematik, nöjer sig med att hänvisa till pågående utredningsarbete rörande kriminalvården och den straffrättsliga lagstiftningen. Det räknas därvid med att personer som begår brott i ökad utsträckning skall kunna utnyttja socialtjänstens frivilliga former. Detta anses särskilt viktigt när det gäller unga lagöverträdare. Någon analys av möjligheten

att realisera dessa intentioner har emellertid inte gjorts av utredningen. I nuvarande läge skulle det vara inhumant mot dessa ungdomar att ta bort möjligheten att bereda dem vård, även om de själva avböjer sådan. Många av dessa – med svåra sociala handikapp – är inte mottagliga för erbjudanden om frivilliga insatser och riskerar hamna i ett läge, där vård och behandling aldrig kommer till stånd.

Vårdtid

Förslaget om begränsning av vårdtiden till högst tre månader enligt en huvudregel syftar till att motverka långa omhändertagandetider och till att låta den tvångsvis anordnade vården så snart som möjligt övergå i behandling under frivilliga former.

Vad först gäller de s. k. miljöfallen (§ 1:1 enligt lagförslaget) är förhållandena som regel så grava att det inte är möjligt att förutse hur länge vården kommer att behöva fortgå. Om man utgår från barnens behov och med deras bästa för ögonen är det i många fall omöjligt att förutsäga hur länge barnet måste vistas utanför hemmet. Avgörande är vilken framgång, som nås i behandlingen med att reparera de skador, som barnet utsatts för och hur den biologiska hemmiljön förändras under barnets bortovaro. Det finns därför starka skäl anta att det helt övervägande antalet beslut inte kommer att kunna tidsbegränsas. Om huvudregeln, vilket naturligtvis måste vara avsikten, tillämpas konsekvent, blir följden ett onödigt administrativt merarbete i de många fall, där nytt beslut skulle erfordras för förlängning av vårdtiden. En betydligt allvarigare konsekvens är att vård- och behandlingsarbetet kan försvåras genom orealistiska förväntningar från föräldrarnas sida och genom att barnets aktuella vårdsituation oroas.

I fråga om de s. k. beteendefallen (§ 1:2 enligt lagförslaget) skall huvudregeln tillämpas strikt. Längre tid än tre månader kräver nytt beslut och en ny process med i princip personlig inställelse vid den muntliga förhandlingen. En sådan ordning kan enligt föreningen motverka den unges rehabilitering. Erfarenheten visar att en behandling av unga missbrukare under en så kort tid som tre månader inte är möjlig för att motivera till fortsatt vård i frivilliga former.

Vissa tidsfrister

Mot förslaget att beslut om omedelbart omhändertagande skall underställas länsrätten senast fyra dagar efter det beslut fattats har föreningen ingen erinran under förutsättning att härmed avses fyra vardagar. Däremot är den föreslagna tidsfristen på 14 dagar efter omhändertagandet för ansökan om beredande av vård alltför knapp. Erfarenheter visar att nu gällande tid, fyra veckor, ofta innebär att utredningen måste ske under stark tidspress. Svårigheterna är speciellt uppenbara i områden med stort inslag av invandrare, och utredning måste göras med hjälp av tolk.

Den föreslagna korta utredningstiden är också från rättssäkerhetssynpunkt betänklig, eftersom ett felaktigt

beslut kan bli följden av en inte ordentligt genomarbetad utredning. Det kan här erinras om att utredningen skall innefatta även en behandlingsplan, vilken skall förankras hos föräldrar och barn. Det kan därför förutses att nämnderna som regel kommer att tvingas begära förlängning. Nuvarande fyraveckorsregel bör därför vara huvudregel.

SU:s förslag innebär vidare att beslut om beredande av vård förfaller, om socialnämnden inte inom 14 dagar från beslutet har vidtagit åtgärd för att bereda den underårige vård utom hemmet. Det är oklart vad som menas med formuleringen "vidtagit åtgärd" etc. Om härmed avses att placering utom hemmet skall ha skett, borde detta tydligt framgå av texten. I så fall är den angivna tiden i regel för kort. Det bör observeras att länsrätten ofta förordnar om omedelbar verkställighet. En så kort tid kan i vissa fall medföra att man tvingas till en onödig institutionsplacering eller placering i tillfälligt fosterhem i avvaktan på anskaffande av det för barnet bäst lämpade fosterhemmet. Skulle däremot lagtextens formulering betyda att det för beslutets fortsatta giltighet räcker med påbörjat förberedelsearbete för placering, borde av lagtexten framgå vad för slag av åtgärd som krävs för att beslutet inte skall förfalla.

Vården av vuxna missbrukare

Vuxentvångets vara eller inte vara inom socialvården har varit en av de frågor som dominerat den vårdideologiska debatten den senaste 10-års perioden.

I sitt yttrande över principbetänkandet uttalade sig föreningen i princip bestämt för ett avskaffande av vuxentvånget inom sociallagstiftningen men ansåg det samtidigt inte särskilt tilltalande att tillgripa LSPV med den utformningen lagen har idag i de fall, där tvångsåtgärder syntes vara enda möjliga åtgärd.

Föreningen konstaterar med stor tillfredsställelse att utredningens majoritet nu omfattar den av föreningen tidigare förordade ståndpunkten.

Även om frivilliglinjen dominerat det senaste decenniet, har dock alltid tvånget funnits med i bakgrunden som en realitet och påverkat såväl socialarbetare som klient. Det nya perspektiv som SU:s förslag ger, ter sig både stimulerande och i positiv mening provocerande för socialvården. Om den pågående utvecklingen av det innehållsmässiga vård- och behandlingsarbetet fullföljs med ytterligare förändringar av bl. a. institutionsvården till mindre enheter och mer lokalt förlagda, till större utbud av familjevård och framför allt bättre utbildning/träning för socialarbetarna, kan ett förbättrat vårdresultat bli följden av tvångets avskaffande. En annan – och kanske viktigare – följd av tvångets försvinnande bör rimligen bli ökade möjligheter att nå nya grupper av klienter.

Tvångets avskaffande kräver dock, för att få positiva effekter, avsevärda resursförstärkningar. SU är också inne på detta, men nöjer sig i stort sett med att hänvisa till att soft kommer att frigöra resurser. Oavsett soft måste emellertid kommunerna och samhället ta sitt ansvar för att

resurserna skapas inom socialvården. Då SU talar om kommunens yttersta vårdansvar får detta framför allt tolkas som ett ansvar för samhället att erbjuda goda vårdresurser åt den enskilde.

SU anser att socialvårdens yttersta ansvar för den enskilde inte kan sättas ur spel då andra organisationer, exempelvis sjukvården, tillfälligt har ansvaret för den enskildes vård. Därför behövs en närmare reglering av samarbetet mellan sjukvård och socialtjänst. Föreskrifterna bör bli ta sikte på att säkerställa erforderligt socialt bistånd till de vårdbehövande, som omhändertas med stöd av LSPV. Det finns anledning understryka detta. Inte minst socialvårdens erfarenheter av hur lagen om omhändertagandet av berusade personer m.m. (LOB) kommit att utformas i praktiken, pekar på behovet av ett reglerat samarbete. En förutsättning i fylleristrafutredningens förslag om LOB var att sådana resurser tillskapades inom socialvård och sjukvård att den enskilde som omhändertogs snabbt fick en medicinsk avgiftning och att socialvården i detta tidiga skede fick möjlighet till motiverande och uppföljande kontakt. Erfarenheterna har visat att sådana resurser inte har skapats. Intentionerna med LOB har inte kunnat uppfyllas annat än möjligen i en begränsad försöksverksamhet på vissa orter.

Med de korta behandlingstider som ges enligt LSPV löper socialvård och sjukvård även här risken att intentionerna vid omhändertagandet inte kan utnyttjas eller uppföljas på grund av bristande resurser. Tvångsintagning enligt LSPV är ett så utomordentligt allvarligt ingripande i en människas liv att det måste skapas garantier för social uppföljning.

I dagens läge är kontakterna från mentalvården till socialvården ytterst bristfälliga. En förutsättning för att socialvården skall kunna utnyttja de resurser som finns eller tillskapas måste vara att sjukvården ges ökade möjligheter att fullgöra sin del av vårdkedjan och att samverka med socialvården. Betydligt större krav måste alltså resas på att sjukvården skall ta sitt ansvar för den stora grupp av missbrukare som idag inte får den vård de begär eller överhuvudtaget inte når fram till vårdresurserna.

De sociala nämnderna

Som en av kommunallagens huvudprinciper gäller att en kommun skall vara en odelad förvaltningsenhet. Det innebär att för varje förvaltningsområde skall det finnas ett enda förvaltningsorgan. Ett undantag från denna regel är de sociala distriktsnämnderna. Undantaget gäller att man här med frångående av delegationsinstitutet inom en kommunal nämnds ansvarsområde har tillskapat självständiga beslutsinstanser.

Kompetensen för social centralnämnd respektive sociala distriktsnämnder regleras fn enligt lagen om social centralnämnd m.m. Enligt denna är distriktsnämnd ensam behörig att avgöra ärenden rörande enskild person, men endast vad avser ärenden enligt vårdlagarna. Beträffande

andra åtgärder som gäller enskild person finns valfrihet för kommunen att lägga dessa funktioner antingen under sociala centralnämnden eller under de sociala distriktsnämnderna.

Socialutredningen förordar en viss ändrad kompetensfördelning. Utredningen föreslår således att alla ärenden som berör enskild person enligt huvudregeln skall falla under distriktsnämndernas kompetens. Undantag skall emellertid kunna göras för grupper av ärenden, som i stället skall kunna handläggas centralt, om fullmäktige beslutar därom. Ändringen kan således sägas vara främst av formell karaktär.

Mot bakgrund av socialtjänstens av SU föreslagna utökade ansvar och befogenheter vad gäller strukturerade insatser såsom medverkan i samhällsplaneringen, uppsökande verksamhet och arbete med sociala problem i samhället ter det sig konsekvent att också de sociala distriktsnämnderna, där sådana är inrättade, får ett ökat inflytande även på dessa mer allmänt sociala frågor inom det geografiska verksamhetsområdet.

Frågan om kommunernas möjligheter att organisera sin verksamhet efter det praktiska behovet och med minsta möjliga byråkrati har uppmärksammats i olika statliga utredningar under senare tid. Av förarbetena till den nya kommunallagen framgår att det varit statsmakternas strävan att så långt möjligt överlåta till kommunerna själva att avgöra hur fördelningen av vissa frågor mellan olika kommunala organ skall ske.

Även om de sociala distriktsnämnderna inte har åsyftats i detta sammanhang, är det uppenbarligen så att de grundläggande tankegångarna om minskad statlig detaljreglering och ökad frihet för kommunerna att anpassa sin organisation efter det praktiska behovet även i hög grad gäller beträffande förhållandet mellan socialnämnd och sociala distriktsnämnder. Föreningen anser därför att det är angeläget att kommunfullmäktige ges befogenhet att om man så önskar tilldela distriktsnämnderna beslutanderätt även i andra frågor än sådana frågor som berör enskild person.

Allmänt om samverkan

Socialutredningen konstaterar att socialvårdens uppgifter inte kan lösas på ett tillfredsställande sätt utan omfattande samarbete med andra organ. Samhällets samlade insatser erfordras för att effektivt motverka eller begränsa sociala problem.

Detta konstaterande ligger i linje med utredningens uttalanden om att socialtjänstens målsättning måste gälla hela samhället för att kunna förverkligas också inom socialtjänsten. En samverkan med andra samhälleliga institutioner, folkrörelser och organisationer skulle på ett aktivt sätt bidra till att skapa förutsättningar för spridande av socialtjänstens målsättning.

Föreningen ställer sig positiv till att utredningen betonat behovet av samverkan i mer genomgripande form. Socialtjänsten kan inte ses som något från övriga samhällsfunk-

tioner skilt verksamhetsområde. För att socialtjänsten skall kunna verka i enlighet med de uppställda målen och få möjligheter att tillfredsställa de förväntningar som blir en självklar följd av utredningens förslag, krävs ett intensivt samarbete med olika samhällsorgan.

PBU

Utredningen förbigår helt de samverkansproblem som finns mellan PBU och den kommunala socialvården. Detta gäller framförallt i storstadsområdena. Erfarenheterna visar på att en samordning bör ske mellan den psykiska barn- och ungdomsvården och den kommunala socialtjänsten. Föreningen föreslår därför att de fristående enheterna inom den psykiska barn- och ungdomsvården överföres till den kommunala socialtjänsten.

Hälso- och sjukvård

Särskilt inom ett område framstår behovet av utformade riktlinjer för samverkan som klart angeläget. Det gäller samverkan mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården.

Den öppna hälso- och sjukvården är under snabb utbyggnad. I detta sammanhang ägnas de förebyggande åtgärderna ökad uppmärksamhet. De sociala faktorerna uppmärksammas och beaktas också i allt högre utsträckning. Helhetssynen på olika sjukdomars uppkomst och behandling får en allt starkare betoning. Detta medför vidgade kontakter med socialtjänsten.

Socialvården är ävenledes under stark utbyggnad såväl organisatoriskt som lokalmässigt. Den lokalt förlagda socialvården i form av servicecentraler samordnas i allt högre utsträckning med exempelvis vårdcentraler, hälsocentraler etc. Denna samordning sker emellertid inte enhetligt över hela landet.

Skolan

Detsamma gäller inom skolans område. Skolan är, och kommer genom SIA-reformen i högre utsträckning att vara, den plats där ungdomen fostras till solidaritet och genenskap. Skolan kommer vidare tillsammans med andra kommunala organ att ta ansvar för barnen under större delen av dagen än hittills. Även skolkuratorerna bör enligt föreningen ställas under socialt huvudmannaskap.

Arbetsmarknad

I sysselsättningsutredningens betänkande "Arbete åt alla" framläggs förslag om en mycket hög sysselsättningspolitisk målsättning. Förslagen berör socialtjänsten från flera utgångspunkter. För att målen skall kunna förverkligas krävs åtgärder som minskar de sociala faktorer av negativt slag som sammanhänger med sysselsättningsproblemen. Här kommer socialtjänsten att kunna bidra i allt högre utsträckning. Förutsättningen är dock ett väsentligt utbyggt samarbete med arbetsmarknadsorganen t ex arbetsförmedlingarna och AMS etc.

Föreningen anser att frågan om meningsfullt arbete åt alla ungdomar är väsentlig och har i olika sammanhang kraftigt betonat vikten av åtgärder som ger denna målsättning ett reellt innehåll. Genom ett organiserat samarbete med arbetsmarknadsorganen ökar möjligheterna att tillgodose detta viktiga krav.

Bostadsförmedling och bostadsföretag

Samarbetet med bostadsförmedling och såväl privata som kommunala bostadsföretag är vidare en angelägen uppgift. Ett utökat sådant samarbete bör bidra till att på lämpligt sätt begränsa segregationen i boendet.

Försäkringskassan

Som framgår i samband med behandlingen av förslaget till socialförsäkringstillägget i detta yttrande är vidare samarbetet med försäkringskassan av stor betydelse.

Körkorts- och vapenlicensärenden

Utredningen föreslår att socialtjänsten inte skall avge yttrande i körkorts- och vapenlicensärenden. Föreningen finner detta vara en ytterst angelägen förändring för att medverka till att ett förtroende kan byggas upp mellan hjälpsökande och den kommunala socialtjänsten. Föreningen anser att denna reform är så angelägen att den bör brytas ut ur förslaget och förverkligas snarast möjligt.

Handlingssekretess och tystnadsplikt

Föreningen understryker vikten av att socialutredningens förslag till handlingssekretess och tystnadsplikt bör förverkligas.

Det är synnerligen angeläget att tillgodose enskilda personers intresse av att inte få uppgifter om sina personliga förhållanden utlämnade till obehöriga. Föreningen anser alltså att huvudregeln skall vara sekretesskydd.

Socialvårdens strävanden till en långtgående samverkan med andra samhällsorgan, exempelvis med den öppna sjukvården och den psykiska barn- och ungdomsvården förutsätter dock att reglerna för handlingssekretess och tystnadsplikt utformas på sådant sätt att intentionerna till samverkan inte motverkas. Föreningen anser därför att denna fråga bör ytterligare penetreras.

Vissa invändningar kan dock riktas mot utredningens förslag. Enligt utredningen får socialnämnden lämna ut uppgifter rörande enskilds personliga förhållanden i vissa i lagen definierade fall. Undantag görs dock för uppgifter som erhållits i familjerådgivning och medlingsverksamhet. Även andra sociala behandlingsinsatser är emellertid av den arten att de ej bör få lämnas ut. Undantaget bör därför gälla alla uppgifter som lämnats i förtroende såvida de inte har direkt samband med ärende som gäller tillgodoseende av vård enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av underåriga eller utbetalning av ekonomiska bidrag.

Om socialregister m m

Föreningen har i princip samma uppfattning som SU att den enskildes integritet bör så långt möjligt skyddas genom inskränkningar i registrering och dokumentation.

Registrering och diarieföring är en för kommunerna svårhanterlig fråga. Det gäller här en avvägning mellan den enskildes intresse av skydd för sina personliga förhållanden å ena sidan och rättssäkerhetsintresset å andra sidan. Härtill kommer inriktningen på förtroendefullt samarbete i frivilliga former. SU har uppmärksammat denna svårighet och föreslagit att socialstyrelsen som central myndighet för socialtjänsten skall utfärda närmare föreskrifter om personregistrens förande. Föreningen anser detta nödvändigt.

Det är viktigt att kommunerna härvid bereds tillfälle att medverka. Föreningen anser också i enlighet med SU:s förslag att socialstyrelsen efter samråd med kommunförbundet bör ge anvisningar om dokumentation i enskilda ärenden.

Föreningen tillstyrker SU:s förslag om en generell regel om gallring efter tre år av såväl personregister som personakter med de undantag som angivits.

Kommunernas kostnader för socialtjänsten Statsbidrag till kommunernas socialtjänst

Socialvården (socialtjänsten) är i huvudsak en primärkommunal verksamhet, dels genom obligatoriska åligganden, dels genom frivilliga åtaganden från kommunernas sida, vilka numera ingår som självklara i den kommunala verksamheten.

Föreningen vill först framhålla att om genomförandet av socialutredningens förslag skall få den effekt som förslaget kan möjliggöra krävs att tillräckliga ekonomiska resurser ges denna samhällssektor.

Socialutredningen har belyst de ekonomiska förutsättningarna för genomförandet av förslaget. Det framgår dock ej klart hur kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna skall lösas. Detta beror på att utredningens beräkningar gjorts under mer gynnsamma ekonomiska förhållanden än som råder nu.

Föreningen har inte anledning att närmare beröra formerna för kostnadsfördelningen mellan stat och kommun utan inskränker sig till ett uttalande om att kostnadsfördelningen måste bli sådan att den i samtliga kommuner i landet möjliggör ett förverkligande av den målsättning socialutredningen uppställer. Om detta skall bli möjligt krävs att staten åtar sig ett betydligt ökat ansvar för socialvårdens (socialtjänstens) kostnader.

Om rätten till biträde

Föreningen ansluter sig till SU:s förslag att förordnande av offentligt biträde blir obligatoriskt i angivna fall och att behörighet att förordna offentligt biträde skall tillkomma länsrätten.

Föreningen vill framhålla att vid tvångsmässigt ingripande

de mot underårig framförallt i fall som avses i § 1:1 förslaget till lag med särskilda bestämmelser som vård av underårig torde intressebeträffningar mellan föräldrar och barn vara mer regel än undantag. Vi anser därför att biträde som har förordnats gemensamt för föräldrar och barn inte bör utan skall i första hand tillgodose barnets intresse. Med kännedom om svårigheterna på grund av motstridiga intressen vill vi instämma i SU:s förslag att särskilt biträde också skall kunna förordnas för föräldrarna. Det måste dock framhållas att skälet för att ha olika biträden för föräldrar och barn skall vara i första hand tillvaratagandet av den underåriges rätt och inte föräldrarnas. Det förutsättes att förordnande av särskilt biträde för föräldrarna inte skall vara beroende av deras egen ansökan utan att förordnandet skall kunna ske efter socialnämndens anmälan eller på länsrättens eget initiativ.

Internationella adoptionsfrågor

Föreningen ansluter sig helt till SU:s förslag. Det förutsättes dock att omprövning av förhandsbesked på grund av dessas begränsade giltighet skall kunna göras mycket enkelt. Endast i fall där sådan förändring inträffar i familjens förhållanden att ändring av tidigare beslut måste övervägas skall ärendet i sin helhet behöva föreläggas nämnden.

Föreningen finner att SU:s behandling av internationella adoptionsfrågor är ensidigt behandlade genom att synpunkter inhämtas endast från socialstyrelsens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA).

Med tillfredsställelse har noterats att SU avvisat förslaget att lagfästa NIA:s överprövning av positiva förhandsbesked. De sociala nämnderna bör stimuleras till att i större utsträckning än nu utnyttja möjligheten att i tveksamma fall inhämta NIA:s yttrande. Det synes rimligt att NIA för att fullgöra sådan uppgift får ökade möjligheter att anlita experter tex läkare och psykolog.

Föreningen vill liksom SU understryka vikten av att stärka den rättsliga ställningen i samhället särskilt för de barn som placerats i enskilt hem, men ej adopterats.

Studiedagar 1978

Tidpunkten för årets studiedagar är nu fastlagd till den 4–6 oktober 1978 och kommer att hållas i Göteborg.

Temat är preliminärt bestämt till "Samhälls-ekonomi, socialtjänst och samhällspåverkan".

Ett detaljerat program utsänds som vanligt under juni månad.